

Danijela Trškan

Pregled glavnih vsebinskih sprememb pri predmetu zgodovina v osnovnih in srednjih šolah od leta 1991 naprej, s poudarkom po letu 2006

Uvod

Od leta 1991 do leta 2010 je bilo v Republiki Sloveniji kar nekaj šolskih reform in prenov, ki so vplivale tudi na predmet zgodovina, zato v nadaljevanju predstavljamo tri obdobja, in sicer prvo obdobje od 1991 do 1998, drugo od 1998 do 2006 in tretje od leta 2006 naprej, kjer izpostavimo število ur predmeta in vsebinske spremembe posebej za osnovne šole, gimnazije ter poklicne in strokovne srednje šole.

Prvo obdobje: vsebinska prenova učnih načrtov 1991–1998

Za prvo obdobje od leta 1991 do leta 1998 je značilna predvsem vsebinska prenova učnih načrtov v osnovnih in srednjih šolah zaradi osamosvojitve Slovenije. Tako se je vsebina v učnih načrtih za zgodovino v osnovnih (1994)¹ in srednjih šolah (1996)² zelo spremenila že pred uvedbo splošne nacionalne kurikularne prenove učnih načrtov, ki je potekala od leta 1996 do 1998 in je prinesla le še dokončno veljavo novih učnih načrtov za zgodovino.

V osemletnih osnovnih šolah je bil predmet zgodovina v 6. razredu (70 ur), 7. razredu (66 ur) in 8. razredu (64 ur letno). Zgodovinske vsebine so bile tudi pri predmetu spoznavanje družbe v 4. in 5. razredu (slovenska zgodovina). Na novo ustanovljene gimnazije so imele zgodovino v 1., 2., 3. in 4. letniku po 70 ur letno, skupaj 280 ur (razen klasične, ki je imela 70 ur več, in strokovne, ki je imela 70 ur manj). Programi tehniških in drugih strokovnih šol so imeli do 140 ur zgodovine. Medtem ko so programi poklicnih šol imeli predmet družboslovje (85, 105, 190 ali 210 ur) ali predmet družbena znanja.³

V vseh učnih načrtih je bila najbolj spremenjena in skržena vsebina zgodovine jugoslovanskih narodov in t. i. zgodovina narodnoosvobodilne borbe – čas druge

¹ Več v: *Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli*, 1994.

² Več v: *Učni načrt za zgodovino v gimnaziji*, 1996; *Učni načrt za zgodovino v tehniških in drugih strokovnih šolah*, 1996.

³ Trškan, *Krajevna zgodovina*, str. 229–236.

svetovne vojne v bivši Jugoslaviji,⁴ odpravljene ideološko obarvane vsebine, ki so povelečevale npr. jugoslovanske politične voditelje, komunistično stranko ali heroje.⁵ V tem času so se učitelji zgodovine in tudi zgodovinarji vključevali v mednarodno sodelovanje in izmenjave izkušenj pri raznih delavnicah v sklopu evropskih institucij, zlasti Sveta Evrope, ter sodelovali v vseh pomembnejših komisijah in šolskih organih pri nacionalni prenovi ter tako s svojimi novimi spoznanji vplivali na sestavo učnih načrtov.⁶

Da bil postal predmet zgodovina bolj zanimiv in privlačen za učence, so sestavljavci v vseh učnih načrtih skrčili vojaško-politične vsebine, večjo vlogo pa so dobile vsebine, ki so prikazovale kulturni, gospodarski in družbeni razvoj ter način življenja v različnih obdobjih, dodano pa je bilo več slovenske zgodovine, ki je bila vpeta v evropski in svetovni prostor. Glavne vsebine v osnovni šoli so bile v 6. razredu: Spoznavajmo zgodovino; Življenje prvih človeških skupin; Najstarejše civilizacije (Stari Grki; Rimska svetovna država; Evropa po razpadu zahodnorimskega cesarstva); Srednji vek (Evropski srednji vek; Slovenci v srednjem veku; Južni Slovani in turško prodiranje v Evropo); v 7. razredu: Evropa in svet od 16. do 18. stoletja (Humanizem in renesansa; Odkritja čezmorskih dežel; Reformacija v Evropi in na Slovenskem; Kmečki upori); Gospodarski razvoj v Evropi v 17. in 18. stoletju; Absolutizem v 17. in 18. stoletju; Evropa in svet na prehodu v 19. stoletje; Evropa in Slovenci v obdobju 1815–1848; Leto 1848 v Evropi in na Slovenskem; Evropa in Slovenci po letu 1848; Svet in Slovenci na prehodu v 20. stoletje in v 8. razredu: Prva svetovna vojna, Slovenci v prvi svetovni vojni; Svet med obema vojnama; Slovenci med svetovnima vojnama; Druga svetovna vojna; Slovenci v času druge svetovne vojne; Hladna vojna, Ravnotežje med blokoma; Iskanje sožitja.⁷ Velik poudarek je bil na vsakdanjiku ljudi (način bivanja, oblačenja, delovna orodja, načini dela), položaj otrok v družini, kulturni, znanstveni, umetniški in verski dosežki.⁸ V srednješolskih učnih načrtih pa je bil med glavnimi cilji, da dijaki spoznavajo najpomembnejše dogodke iz obče in nacionalne zgodovine. Vsebine v gimnazijah so bile ravno tako kot vsebine v srednjih strokovnih šolah razdeljene v širše tematike za svetovno in evropsko zgodovino. Slovenska zgodovina je bila v gimnazijskih učnih načrtih vpeta v evropske tematike,⁹ medtem ko je bila v učnih načrtih za srednje strokovne šole vključena v posebne širše tematike. Primer so npr. naslednje vsebine: Zgodovina; Podobe iz prazgodovine; Zgodnje visoke kulture; Antični svet stare Grčije in Rima; Zgodnji srednji vek; Slovenci v zgodnjem srednjem veku; Evropa med 10. in 15. stoletjem; Slovenske dežele v visokem in poznem srednjem veku; Evropa na prehodu v novi vek; Slovenci od 15. do 18. stoletja; Kriza Evrope starega reda in njen poskus, da se modernizira; Slovenci v času francoske revolucije in Napoleonovih vojn; Svet in Evropa v prvi

⁴ Več v: Repe, Ob desetletnici mature, str. 382–384.

⁵ Berzelak, Družbenopolitični prelom, str. 55.

⁶ Več v: Repe, Ob desetletnici mature, str. 382–384.

⁷ *Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli*, 1994.

⁸ Mrevlje, K novi zasnovi, str. 64.

⁹ *Zgodovina. Predmetni katalog – učni načrt. Gimnazija*, 26. 3. 1998.

polovici 19. stoletja; Slovenci v 1. polovici 19. stoletja; Revolucije 1848; Svet in Evropa v drugi polovici 19. in v začetku 20. stoletja; Slovenci na prehodu iz 19. v 20. stoletje; Prva svetovna vojna; Slovenci med prvo svetovno vojno; Svet med obema vojnama; Slovenci v obdobju med obema vojnama; Druga svetovna vojna; Slovenci med drugo svetovno vojno; Svet po drugi svetovni vojni; Slovenci po drugi svetovni vojni; Temeljna protislovja v sodobnem svetu.¹⁰

Izhodišča kurikularne preнове iz leta 1996 so predvidevala večji učno-ciljni in procesni razvojni pristop v šolah, npr. uvedba projektnega dela, problemskega učenja, povezovanje med predmeti, prilaganje učnega procesa razvojni stopnji učencev, izbiro in povezovanje vsebin, raznovrstne načine preverjanja in ocenjevanja, samostojno in sodelovalno učenje itd.,¹¹ zato so bili v učne načrte za zgodovino dodani še splošni in operativni cilji ter didaktična navodila s kriteriji ocenjevanja, tako da so postali tudi metodično ustrezni in uporabni z različnimi napotki za učitelje zgodovine.

Leta 1995 je bila uvedena matura (poskusno že leta 1994) v gimnazijah in je pomenila potrditev srednješolskega izobraževanja ter selekcijo za vstop na univerze. Maturu iz zgodovine v gimnazijah od takrat lahko opravljajo le tisti dijaki, ki izberejo zgodovino kot izbirni predmet, saj se pri slovenski maturi znanje ocenjuje pri petih predmetih, in sicer sta dva predmeta izbirna, obvezni predmeti pa so slovenski jezik, matematika in angleščina ali nemščina. Najpomembnejši dokument oz. priložnik za matura je t. i. predmetni izpitni katalog, ki ga pripravlja za vsako šolsko leto Republiška izpitna komisija za zgodovino in vključuje izpitne cilje, izpitno vsebino in načine ocenjevanja.¹²

Drugo obdobje: prenova osnovne šole ter poklicnega in strokovnega srednjega šolstva 1998–2006

Za drugo obdobje od leta 1998 do leta 2006 je značilno predvsem izvajanje pouka zgodovine v osnovnih in srednjih šolah po učnih načrtih, sprejetih leta 1998, spremljanje in evalvacija učnih načrtov ter uvedba predmeta zgodovine še v en razred (35 ur) zaradi uvedbe devetletne osnovne šole ter nadaljevanje prenavljanja poklicnega in strokovnega srednjega šolstva.

V Sloveniji je bila uvedena obvezna devetletna osnovna šola, kjer otroci vstopajo v devetletno šolo s šestim letom.¹³ Program devetletne osnovne šole se je začel

¹⁰ *Katalog znanja. Zgodovina, 140 ur, 7. 7. 1998.*

¹¹ Brodnik, *Prenova učnega načrta*, str. 294.

¹² Od leta 1994 do leta 1999 se je vsebina pisnega izpita nanašala na 23 tem iz obče in slovenske zgodovine, od leta 2000 pa na 20 tem. Za vsako leto je predmetna komisija za zgodovino izbrala 10 tem izmed 20, ki so jih morali kandidati poznati. Za maturitetni rok je komisija eno temo izbrala iz obče zgodovine in je bila v prvi izpitni poli, eno temo pa iz slovenske zgodovine in je bila v drugi izpitni poli. Kandidati so izvedeli za izbrani temi šele na dan izpita oz. na maturi.

¹³ *Slovensko šolstvo včeraj*, str. 65.

obvezno izvajati v šolskem letu 2003/2004¹⁴ (začetek vpeljevanja 1999/2000).¹⁵ Tako je v devetletni osnovni šoli zgodovina postala obvezen predmet tudi v 6. razredu (35 ur letno), v ostalih razredih pa je ostalo podobno število ur, in sicer v 7. razredu (70 ur letno), v 8. razredu (70 ur letno) in v 9. razredu (64 ur letno). Zgodovinske vsebine pa so bile vključene tudi pri predmetu družba v 4. in 5. razredu (70 ur in 105 ur letno, zlasti krajevna in slovenska zgodovina).

Glavne novosti učnih načrtov za devetletno osnovno šolo so bile, da ni bilo več toliko faktografije, učni cilji pa so se nanašali na različna področja učenčevega razvoja, in sicer od čustvenega, preko socialnega, spoznavnega, gibalnega in moralnega. Predlagali so tiste načine dela pri pouku, ki so primerni za mlajše učence, za učence višjih razredov pa so predlagali bolj problemsko učenje, da bi pouk postal bolj zanimiv in raznolik. Še posebej pa so želeli, da bi ostalo več časa za ponavljanje in utrjevanje snovi, za ustno preverjanje in ocenjevanje znanja.¹⁶

Tako je učni načrt za zgodovino za devetletno osnovno šolo, ki je bil že sestavljen leta 1998¹⁷ in narejen na osnovi učnega načrta iz leta 1994, pomenil njegovo nadgradnjo. Novost je bila, da je bil predmet zgodovina umeščen v 6. razred (35 ur), kar je pomenilo veliko pridobitev za predmet. Vsebine v 6. razredu so bile tako razporejene, da so pomenile uvod v zgodovino in uvod v kronološki pristop od 7. od 9. razreda (npr. Ostanki preteklosti – spoznavajmo zgodovino; Človek ustvarja, razmišlja – gradbeništvo in arhitektura; Začetki znanosti; Način življenja; Kulturna dediščina, šege in navade). Glavni namen je bil, da pouk zgodovine predvsem vzbudi interes učencev za spoznavanje preteklosti in zanimanja za novosti.¹⁸ Vsebine se niso bistveno spremenile od 7. od 9. razreda, razdeljene so bile v svetovno, evropsko ali slovensko zgodovino od prazgodovine do 20. stoletja kot v učnem načrtu iz leta 1998, razen za zgodovino po drugi svetovni vojni, kjer so bile vsebine razdeljene v Svet po drugi svetovni vojni in Slovenci po drugi svetovni vojni.¹⁹ Večji poudarek pri novem učnem načrtu je bil na vsakdanjem življenju v različnih zgodovinskih časih (zunanji videz naselij, kultura bivanja in prehranjevanja v mestih in na deželi, delo in tehnologija, oblačila, družina in vzgoja, kulturni, znanstveni, umetniški in drugi dosežki posameznih civilizacij).²⁰ »S spoznavanjem zgodovinskih dogodkov, življenja ljudi, njihovih raznovrstnih dejavnosti in ustvarjalnosti zgodovina učence ne le seznanja z izkušnjami prejšnjih rodov, ampak hkrati prispeva in mora prispevati k razvijanju učenčevega občutka pripadnosti skupnosti, postopnemu oblikovanju njegovega zgodovinskega mišljenja in osebnostnega razvoja.«²¹ Ravno tako je bila novost, da so učenci ob različnih primerih razvijali »dojemljivost za vrednote, pomembne za avtonomno skupinsko delo in za življenje v pluralni ter

¹⁴ *Devetletka*.

¹⁵ Pretnar, *Devetletka*, str. 17.

¹⁶ *Devetletka*.

¹⁷ *Osnovna šola. Učni načrt. Zgodovina*, 29. 10. 1998.

¹⁸ *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina*, 2003, str. 6.

¹⁹ *Osnovna šola. Učni načrt. Zgodovina*, 29. 10. 1998, in *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina*, 2003.

²⁰ Prav tam, str. 5.

²¹ Prav tam.

demokratični družbi (strpnost, odprtost, miroljubnost, strpno poslušanje tujega in argumentiranje svojega mnenja, medsebojno sodelovanje, spoštovanje temeljnih človekovih pravic in dostojanstva).«²²

Evalvacija učnih načrtov in pouka v osnovni šoli je pokazala, da je eden od večjih problemov realizacija učnega načrta oz. njegovih vsebin. Tako v 7. in 8. razredu učitelji zgodovine niso mogli predelati vse učne vsebine, največje težave pa so bile v 9. razredu, ko so se učitelji zaradi zaostankov iz prejšnjih let ustavili okrog leta 1950, kar pomeni, da je bila druga polovica dvajsetega stoletja izpuščena. Zato je bila potrebna nova sprememba ravno pri vsebinski zasnovi učnega načrta, na katero so učitelji stalno opozarjali.²³

Na koncu devetletne osnovne šole je bilo v letu 2002 uvedeno nacionalno preverjanje znanja za vse učence, in sicer iz slovenskega jezika, matematike in tretjega predmeta, ki ga izmed obveznih predmetov vsako leto določi minister. Ta predmet je lahko tudi zgodovina. Rezultati predstavljajo le dodatno informacijo o znanju učencev.²⁴ Naloge pri nacionalnem preverjanju znanja iz zgodovine se nanašajo na splošno znanje in razumevanje učne vsebine od 6. do 9. razreda ter zahtevajo od učencev tudi spretnosti dela z raznovrstnimi viri, branje in razumevanje prebranega in še posebej reševanje različnih vrst nalog.²⁵

Tudi v gimnazijah je potekala v okviru Zavoda RS evalvacija učnih načrtov, ki je pokazala podobno težavo. Učitelji niso v celoti upoštevali izbirnosti učne vsebine do ene petine, saj so imeli težave pri izpuščanju učnih vsebin oz. so se sami težko odločali, katere teme so bolj in katere manj pomembne oz. katere učne vsebine naj bolj poglobijo in katere manj.²⁶ »Tako je večina gimnazijskih profesorjev obravnavala vso učno snov, kar je povzročilo velike časovne zaostanke, večina pa je učno snov v četrtem letniku zaključila okrog leta 1945 ali pa celo okoli leta 1918, kar je pomenilo, da je bila izpuščena skoraj celotna svetovna in narodna zgodovina 20. stoletja. Z dodatnimi učnimi urami v okviru maturitetnih priprav je učiteljem sicer uspelo zaostanke nadoknaditi, a so bili pouka o teh temah deležni le dijaki, ki so zgodovino izbrali za maturitetni predmet.«²⁷ Evalvacija učnih načrtov na manjšem vzorcu gimnazij od leta 1998 do leta 2002 pri Zavodu Republike Slovenije za šolstvo je pokazala, da so učni načrti iz leta 1998 »razmeroma obsežni in da je zato pri pouku razmeroma težko načrtovati in vključevati sodobne pristope, ki predvidevajo aktivno vlogo dijakinj in dijakov.«²⁸ »Zaradi stalne časovne stiske so lahko profesorji le v manjši meri načrtovali in vključevali v pouk tudi sodobne pristope, prevladujoča metoda dela pa je bila časovno najgospodarnejša metoda razlage oz. netradicionalna frontalna učna oblika.«²⁹

²² Prav tam, str. 8.

²³ Več v: Kunaver, Posodabljanje učnih načrtov, str. 20–23.

²⁴ *Devetletka*.

²⁵ Karba, Analiza rezultatov, str. 14.

²⁶ Brodnik, Posodabljanje učnih načrtov, str. 31.

²⁷ Prav tam.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Prav tam.

Spremembe so se nadaljevale v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Zgodovina kot predmet v poklicnem izobraževanju ni bila prisotna. Poklicne šole so imele predmet družboslovje (85, 105, 190, 210, na novo v nekaterih programih tudi 132 in 350 ur). Predmet družboslovje (105, 190, 210, 350 ur) je bil sestavljen iz treh različnih sklopov (zgodovina, geografija, državljanska kultura), kar je pomenilo manjšo pridobitev v tem obdobju, saj so se zgodovinske vsebine obravnavale ločeno. Npr. zgodovinske vsebine pri družboslovju, ki je imel 350 ur, so se nanašale na slovensko zgodovino, kulturno dediščino in poklic in so bile naslednje: Lokalna zgodovina, Znanstveno tehnični razvoj in vpliv na gospodarske spremembe; Zgodovina stroke v 19. in 20. stoletju; Stoletje svetovnih vojn; Skozi različne države in težave v Republiko Slovenijo v 20. stoletju; Protislovja v sodobnem svetu; Svet mojih staršev – zgodovina vsakdanjega življenja zadnjih desetletij.³⁰

Strokovno izobraževanje je imelo veliko različnih programov, ki so imeli 70, 105, 140 in v nekaterih programih tudi 210 ur zgodovine. Vsebine pri 210 ur zgodovine³¹ so bile podobne gimnazijskim in so vključevale znanja o pomembnih dogajanjih iz svetovne, evropske in slovenske zgodovine, ki je bila vpeta v evropsko zgodovino, saj so dijaki spoznavali vplive evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko zgodovino. Vsebine npr. pri programih, ki so imeli le 70 ur, pa so bile bistveno skrajšane na naslednje širše tematike: Zgodovina in prazgodovina; Zgodnje visoke kulture; Antični svet stare Grčije in Rima; Srednji vek; Življenje v Evropi med 15. in 18. stoletjem; Meščanske revolucije in poskus modernizacije Evrope; Proces industrializacije v 19. in 20. stoletju; Podobe iz vsakdanjega življenja ljudi v 19. in 20. stoletju; Slovenci po drugi svetovni vojni.³² Ker so bila izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja pripravljena že leta 2001, so se tudi že začele temeljite organizacijske in vsebinske priprave na prenovu, ki pa na predmet zgodovina v tem obdobju še niso vplivale, razen da se je v javnosti pojavila novica, da se bo število ur skrčilo za splošnoizobraževalne predmete. Na to so se odzvali predstavniki slovenske zgodovinske stroke, in sicer predstavniki vseh univerz, nekaterih inštitutov in društev, še posebej pa Zveza zgodovinskih društev s pisno izjavo leta 2005, kjer so odločno nasprotovali vsem ponovnim poskusom zmanjševanja obsega ur zgodovine, tako v gimnazijah kot v ostalih srednjih šolah.³³

Tretje obdobje: vsebinsko in metodično posodabljanje učnih načrtov od leta 2006 naprej

Tretje obdobje pa je od leta 2006 naprej, ko se je začelo intenzivno posodabljanje vseh učnih načrtov za zgodovino v osnovnih in srednjih šolah.

³⁰ *Katalog znanja. Družboslovje, 210 ur*, 18. 6. 1998.

³¹ *Katalog znanja. Zgodovina, 210 ur*, 27. 1. 2000.

³² *Katalog znanja. Zgodovina, 70 ur*, 17. 12. 1998.

³³ *Izjava.*

V tem obdobju se je pokazal tudi večji interes politike za pouk zgodovine. Npr. bivši šolski minister je izjavil na zborovanju zgodovinarjev in učiteljev zgodovine: »Tudi na Slovenskem smo pred prenovo šolskega kurikula in spremembo učnih načrtov, ki naj utrdijo pouk zgodovine kot enega najpomembnejših dejavnikov oblikovanja identitete, vrednot demokracije ter človekovih pravic in svoboščin, obenem pa naj predstavlja zgodovina v šoli zanimiv in privlačen predmet za mlade tretjega tisočletja. Pomembna vloga v prenovi pouka zgodovine je namenjena učiteljem, ki so naklonjeni idejam:

- da njihovi učenci razmišljajo s svojo glavo, raziskujejo in interpretirajo,
- poznajo pomembne prelomne dogodke, procese, dosežke, osebnosti, vendar znajo o njih kritično razmišljati,
- razvijajo spretnosti in kompetence pri iskanju in uporabi zgodovinskih informacij in virov, prepoznavajo predsodke,
- logično razmišljajo
- in primerjajo pretekla dogajanja s sodobnimi.«³⁴

Od leta 2006 do leta 2008 je potekalo **posodabljanje učnih načrtov za osnovno šolo**. Učni načrt za zgodovino je leta 2008 že sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, vendar pa naj bi se začel izvajati šele v šolskem letu 2011/12.

Za posodabljanje učnih načrtov je Zavod RS za šolstvo, v soglasju z Ministrstvom za šolstvo in šport, imenoval predmetne komisije za obvezne predmete v osnovni šoli, ki so jih sestavljali svetovalci Zavoda RS za šolstvo, osnovnošolski in gimnazijski učitelji ter predstavniki fakultet.³⁵

Glavna izhodišča posodabljanja osnovnošolskih učnih načrtov so bila: »fleksibilnost učnega procesa, globalni pristop k učenju in poučevanju, večja kakovost znanja (poglobljeno in povezano znanje, uporabno znanje), zapis kompetenc in večja samostojnost ter odgovornost učencev za lastno znanje.«³⁶

»Posodobljeni učni načrti sistematično uvajajo uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, medpredmetno povezovanje, kompetence, cilje kroskurikularnih tem ter sodobne didaktične pristope.«³⁷ Tako učni načrt za zgodovino poudarja medpredmetno povezovanje, kjer se priporoča sodelovanje učiteljev različnih predmetov pri obravnavi podobnih vsebin, zlasti pa povezave z geografijo, slovenščino, šolsko knjižnico, glasbeno in likovno vzgojo, državljansko vzgojo in etiko. Poudarek je tudi na kulturni vzgoji učencev, kjer naj bi učitelj tudi z osebnim zgledom navajal učence na spremljanje in vključevanje v kulturne dejavnosti.³⁸ Učitelj zgodovine naj bi nastopal kot mentor, svetovalac in vodnik učencem ter jih usmerjal pri njihovem samostojnem delu z različnimi sodobnimi učnimi metodami in pristopi, med katerimi učni načrt poudarja projektno delo, raziskovalno delo, terensko delo, učenje z odkrivanjem, sodelovalno učenje, igro vlog in simulacije idr. Učni načrt priporoča učiteljem zgodovine, da v pouk vključujejo različne zgodovinske vire ter

³⁴ Zver, Miti in stereotipi, str. 6–7.

³⁵ *Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov*.

³⁶ *Posodabljanje učnih načrtov*.

³⁷ Prav tam.

³⁸ *Učni načrt. Osnovna šola. Zgodovina, 12. 6. 2008*.

različne interpretacije iz različne strokovne literature, tako da bodo učenci lahko pridobili »spretnosti enostavnega zgodovinskega raziskovanja ob delu z različnimi zgodovinskimi viri, v katerih bodo znali poiskati dokaze in argumente za svoje zaključke, poglede, mnenja ter stališča ter jih znali tudi zagovarjati.«³⁹

Posebna novost je izbirnost učnih vsebin, saj se »vsebine in cilji delijo na splošna (obvezna znanja) in posebna znanja (izbirna znanja), s katero je hotela komisija odpraviti največjo pomanjkljivost prejšnjega učnega načrta iz leta 1998 o težavni realizaciji učnih vsebin. Splošna znanja so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo ob zaključku osnovne šole in so namenjena vsem učencem/učenkam, zato jih mora učitelj/učiteljica obvezno vključiti v pouk. Posebna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj obravnava glede na zmožnosti in interese učencev/učenk.«⁴⁰ Pri predmetu zgodovina je predvidenih okoli 75 % vsebin obveznih, do 25 % pa je takšnih, ki jih učitelj izbira skupaj z učenci, glede na njihov interes in po svoji strokovni presoji.⁴¹

Iz osnutka učnega načrta za zgodovino⁴² lahko ugotovimo, da bodo za vsak razred obvezne bolj politične in gospodarske teme, izbirne teme pa posežejo na druga področja in celine. V 6. razredu je predvidena obvezna tema Ostanki preteklosti (spoznavamo zgodovino), na voljo pa so štiri izbirne teme: Človek razmišlja, ustvarja in gradi; Začetki znanosti, umetnosti in verovanja; Način življenja; Kulturna dediščina. V 7. razredu so predvidene obvezne teme: Prazgodovinski ljudje; Stari Egipt in civilizacije rodovitnega polmeseca; Stara Grčija; Rimska država; Srednji vek – oblikovanje nove kulturne in politične podobe Evrope, na voljo pa so naslednje izbirne teme: Prazgodovina na Slovenskem; Umetnost prazgodovinskih ljudi; Stara Indija, Kitajska, Amerika; Kulturna dediščina starih civilizacij Egipta, Mezopotamije in Bližnjega vzhoda; Antična kultura; Antično gospodarstvo; Antični vsakdanjik; Sredozemlje – prostor sodelovanja in nasprotij med kulturami; Kulturna podoba neevropskih ljudstev. V 8. razredu so predvidene obvezne teme: Meje znanega sveta se razširijo; Spremenjena politična in verska podoba Evrope; Od fevdalne razdrobljenosti do konca starega reda; Industrializacija; Vzpon meščanstva; na voljo pa so naslednje izbirne teme: Potovanje v skrivnostne kraje Azije in Afrike; Nov pogled na svet in človeka; Življenje v osmanski državi; Kmečki upori, epidemije in naravne nesreče; Novoveški vladarji in njihove države; Barok; Prve kapitalistične velesile in izumi, ki so spremenili življenje ljudi; Življenje ljudi 19. stoletja; Umetnost v 19. stoletju. V 9. razredu so predvidene obvezne teme: Politične značilnosti 20. stoletja; Gospodarske spremembe v 20. in 21. stoletju; Slovenci

³⁹ Prav tam.

⁴⁰ *Posodabljanje učnih načrtov.*

⁴¹ »Predvidoma naj bi učitelj (lahko tudi skupaj z učenci) izmed dveh ali več izbirnih tem izbral v 7. in 8. razredu vsaj po eno po vsakem obveznem tematskem sklopu, pri 6. razredu bi od štirih ponujenih izbirnih tem izbrali vsaj tri (lahko tudi vse štiri, če jim časovno to uspe realizirati), pri devetem razredu pa bi učitelj poleg treh obveznih obdelal vsaj še eno izbirno temo.« *Učni načrt. Osnovna šola. Zgodovina*, 12. 6. 2008.

⁴² Prav tam.

v 20. in 21. stoletju, izbirne teme pa so: Od telegrafa do interneta; Spreminjanje vsakdanjika v 20. stoletju; Vojne v 20. in 21. stoletju.⁴³

Posodobitev je posegla tudi na področje kompetenc učencev, tako da bi poleg znanja in razumevanja najpomembnejših dogodkov in procesov iz svetovne, evropske in nacionalne zgodovine učenci morali pridobiti še druge sodobnejše kompetence, kot npr., da znajo »z raziskovalnim učenjem poglobljati in razširjati znanje o vsakdanjem življenju, delu in miselnosti ljudi v posameznih zgodovinskih obdobjih; /.../ razvijati spretnosti preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih podatkov in dokazov iz zgodovinskih virov in literature in informacij, zbranih in izbranih iz drugih medijev; /.../ ob raznolikih in multiperspektivnih primerih in zgledih iz zgodovine razvijati dojemljivost za vrednote, pomembne za življenje v sodobni demokratični družbi: strpnost v medsebojnih stikih in odnosih, spoštovanje drugačnosti in različnosti, medsebojno sodelovanje, spoštovanje človekovih pravic in demokratičnega državljanstva; pripravljati se na samostojno in odgovorno ravnanje v življenju kot posamezniki in kot člani družbe.«⁴⁴

V devetletni program osnovne šole se lahko vključijo tudi učenci s posebnimi potrebami, za katere strokovna komisija ugotovi, da lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oz. motnje dosegajo standarde osnovnošolskega programa ob ustrezni prilagoditvi organizacije, načina preverjanja znanja, napredovanja in časovne razporeditve pouka, ter ob dodatni strokovni pomoči.⁴⁵ Tako učni načrt za zgodovino predlaga, da naj učitelji zgodovine pri učencih s posebnimi potrebami zagotovijo ustrezne pogoje dela, tako da upoštevajo prilagoditve iz učnega načrta, sestavijo individualiziran program učenca ter upoštevajo navodila za delo z učenci s posebnimi potrebami, ki jih je predlagal Zavod RS za šolstvo; v letni pripravi pa tudi opredelijo tiste cilje in znanja, ki jih bo učenec s svojimi specifičnimi zmožnostmi lahko dosegel, ter temu prilagodijo preverjanje in ocenjevanje.⁴⁶ Enako velja tudi za srednješolsko izobraževanje.

Ravno tako je potekalo **posodabljanje gimnazijskih učnih načrtov** od leta 2006 do leta 2008, tako da se vsi učni načrti izvajajo od šolskega leta 2008/09 naprej.⁴⁷ Število ur za zgodovino se v gimnazijah ni spremenilo, tako ima splošna gimnazija 280 ur (70 ur v 1., 2., 3. in 4. letniku), klasična gimnazija 350 ur (105 ur v 1. in 2. letniku ter 70 ur v 3. in 4. letniku), strokovna gimnazija pa 210 ur zgodovine (70 ur v 1., 2. in 3. letniku).

Splošno srednje izobraževanje izvajajo tako splošne gimnazije, klasične gimnazije (te imajo latinščino in grščino) in strokovne gimnazije (tehniška, ekonomska,

⁴³ Prav tam.

⁴⁴ Prav tam.

⁴⁵ *Devetletka*.

⁴⁶ *Učni načrt. Osnovna šola. Zgodovina*, 12. 6. 2008.

⁴⁷ Predmetna komisija za zgodovino v gimnazijah je posodobila šest učnih načrtov za predmet zgodovina v gimnaziji, in sicer za splošno gimnazijo, strokovno gimnazijo, klasično gimnazijo, izbirni predmet ekonomska zgodovina v ekonomskih gimnazijah (35 ur v 3. ali 4. letniku) ter za splošno gimnazijo z italijanskim učnim jezikom in dvojezično slovensko-madžarsko gimnazijo.

umetniška). Gimnazije se končajo z maturo oz. zunanjim državnim ocenjevanjem, ki je splošni pogoj za vpis na univerzo, višje in visoke strokovne šole.⁴⁸

Za posodabljanje učnih načrtov je Zavod RS za šolstvo, v soglasju z Ministrstvom za šolstvo in šport, ravno tako kot za osnovne šole imenoval predmetne komisije za obvezne predmete v gimnaziji, ki so jih sestavljali svetovalci Zavoda RS za šolstvo, osnovnošolski in gimnazijski učitelji ter predstavniki fakultet.⁴⁹ »Pri posodabljanju učnih načrtov so predmetne komisije izhajale iz učnih načrtov iz leta 1998, upoštevale so mnenja in nasvete različnih strokovnjakov ter objavljena dela slovenskih in tujih avtorjev. Izhajale so tudi iz predhodno pripravljenih analiz učnih načrtov, primerjalnih analiz tujih učnih načrtov, mednarodnih raziskav, izsledkov projektov in evalvacijskih študij ...«⁵⁰

Glavne novosti posodabljanja gimnazijskih učnih načrtov so bile: »razbremenitev učnih načrtov, aktualizacija vsebin in didaktičnih pristopov, večja fleksibilnost učnega procesa, globalni pristop učenja in poučevanja, ki spodbuja celostno učenje in poučevanje, večja kakovost znanja (bolj poglobljeno in povezano znanje, uporabno znanje), postavitve pogojev za razvijanje sodobnih oblik in metod dela, večja samostojnost in odgovornost dijakov za lastno znanje ter kompetentnost dijakov.«⁵¹

Ravno tako kot v osnovni šoli je največja novost izbirnost učnih vsebin: »Vsebine in cilji v predlogih posodobljenih učnih načrtov so razdeljeni na splošna in posebna znanja, kar na eni strani lahko pomeni razbremenitev, na drugi pa omogoča avtonomijo učitelju in možnost individualizacije. Splošna znanja so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo, in so namenjena vsem dijakom/dijakinjam, zato jih mora učitelj obvezno obravnavati. Posebna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj obravnava glede na zmožnosti in interese dijakov/dijakinj ter glede na strokovne zahteve gimnazijskega programa.«⁵²

Na osnovi vsebinske strukture učnih načrtov iz leta 1998, ki je vključeval kronološko progresivno razporeditev zgodovinske vsebine, so načrtovalci večja zgodovinska obdobja razdelili na obvezne in izbirne širše teme, in sicer v štiri sklope, vsak sklop za en letnik v gimnazijah in so kronološko progresivno razporejene. Obvezne širše teme vključujejo bolj politično-vojaško in gospodarsko-družbeno dogajanje, izbirne širše teme pa predvsem kulturno zgodovino in vsakdanje življenje. Slovenska zgodovina je vključena v nekaterih primerih v posebne širše teme, pri drugih pa je vključena v širši srednjeevropski in evropski prostor. Teme vključujejo lokalno, nacionalno, regionalno in evropsko zgodovino, nekatere pa tudi neevropski svet oz. svetovno zgodovino (Stičišča kultur).

Prvi sklop, ki je namenjen 1. letniku, vključuje obdobje prazgodovine in starega veka ter ima tri obvezne širše teme (Zakaj je pomembna zgodovina?; Od mestnih držav do prvih imperijev; Prazgodovinska in antična kulturna dediščina

⁴⁸ *Slovensko šolstvo včeraj*, str. 65.

⁴⁹ *Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov*.

⁵⁰ *Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov v gimnaziji*.

⁵¹ Prav tam.

⁵² Prav tam.

na Slovenskem) in tri izbirne širše teme (Stičišča kultur; Zgodovina vsakdanjega življenja; Od prvih umetnikov do prvih znanstvenikov; Od magije do religije).

Drugi sklop, ki je namenjen 2. letniku, vključuje obdobje srednjega veka, dobo humanizma in renesanse, dobo absolutizma in začetke industrializacije ter ima tri obvezne širše teme (Različni modeli vladanja; Etnične družbene in gospodarske spremembe; Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci) in štiri izbirne širše teme (Stičišča kultur; Kako temačen je bil v resnici srednji vek?; Srednjeveške verske vojne; Načini življenja na podeželju in v mestih na tleh današnje Slovenije od 11. do 18. stoletja).

Tretji sklop, ki je namenjen 3. letniku, se navezuje na 19. stoletje in vključuje tri obvezne širše teme (Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma; Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne; Slovensko nacionalno oblikovanje) in štiri izbirne širše teme (Blišč in beda industrijskega razvoja; Vsakdanje življenje v 19. stoletju; Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju; Stičišča kultur: Daljni Vzhod, Severna in Latinska Amerika v 19. stoletju).

Četrti sklop, ki je namenjen 4. letniku, se nanaša na 20. in 21. stoletje ter ima ravno tako tri obvezne širše teme (Razvoj demokracije; Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju; Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju) in štiri izbirne širše teme (Civilnodružbena gibanja in človekove pravice; Migracije prebivalstva; Znanost in tehnologija v 20. stoletju; Spreminjajoči se načini življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni).⁵³

Učni načrt predlaga, da se v vsakem letniku obravnava od štiri do pet širših tem, za katere učitelji porabijo od 60 do 70 % razpoložljivih učnih ur, preostalih 30 do 40 % ur pa namenijo obravnavi izbirnih širših tem. Izbirne širše teme naj bi poglobljale obvezne širše teme, zato je zaporedje obravnave tem prepuščeno strokovni presoji učiteljev. Učni načrt predlaga, da se lahko izbirne širše teme izvedejo v obliki alternativnega pouka (projektne, interdisciplinarni pouk, terensko ali muzejsko delo).⁵⁴ Učni načrt predvideva enake obvezne širše teme za vse vrste gimnazij zaradi enake splošne mature iz zgodovine. Zato predlaga, da bi se eksterni oz. zunanji del mature v prihodnosti nanašal na obvezne širše teme, interni del mature pa na izbirne širše teme.⁵⁵

Splošni cilji so v novem učnem načrtu zelo kompleksni in so razdeljeni v tri vrste. Prva vrsta so učni cilji, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov, npr. da bi dijaki znali razložiti in oceniti vplive evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko zgodovino; pojasniti in primerjati načine življenja in miselnosti ter znanstvene dosežke ter njihov vpliv na gospodarske procese, socialne odnose in okolje v različnih zgodovinskih obdobjih itd.⁵⁶ Druga vrsta so cilji, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin, npr. da bi dijaki znali zbirati, izbirati, analizirati in sintetizirati različne informacije in zgodovinske vire,

⁵³ *Učni načrt. Zgodovina, 2008.*

⁵⁴ Prav tam.

⁵⁵ Prav tam.

⁵⁶ Prav tam.

tudi tiste, ki so dostopni prek vključevanja IKT v pouk zgodovine itd.⁵⁷ Tretja vrsta pa so cilji, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč, npr. da bi dijaki znali oceniti pomen ohranjanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine; obsoditi zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic; pokazati ustrezen odnos do raznolikosti, večkulturnosti in drugačnih družbenih modelov itd.⁵⁸

Novost novih učnih načrtov za gimnazije je tudi vključevanje novih tem na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj,⁵⁹ npr. državljanska kultura, IKT (razvijanje digitalnih zmožnosti), knjižnično informacijsko znanje, okoljska vzgoja, vzgoja za zdravje, poklicno orientacijo, vzgoja potrošnika idr.⁶⁰ V učnem načrtu za zgodovino skoraj vsaka širša tema nakazuje tudi konkretne vsebinske možnosti za medpredmetno povezovanje, zlasti s predmeti slovenščina, umetnostna zgodovina, geografija, sociologija, filozofija, informatika.⁶¹ Ravno tako so vsebine izbrane na ta način, da dijaki lahko razvijajo individualno, narodno ali evropsko identiteto, so dovzetni za različne interpretacije, za samostojno izbiranje, odločanje in svoje poglede na zgodovino ob upoštevanju evropskih demokratičnih vrednot in strpnosti (spoštovanje človekovih pravic ter demokratičnega in odgovornega državljanstva, strpnost, pravičnost, spoštovanje različnih perspektiv oz. pogledov, spoštovanje in odgovornost do okolja, odprtost in spoštovanje novih idej itd.).⁶² Zato učni načrt priporoča obravnavanje izbirnih širših tem tudi na podlagi vključevanja v različne projekte sodelovanja in izmenjav znotraj države in na mednarodni ravni.⁶³

Novost je tudi, da se preverjanje in ocenjevanje ne nanašata samo na znanje in razumevanje ter analizo zgodovinskih virov, ampak tudi na izdelovanje, pisanje in predstavljanje projektov in različnih izdelkov.⁶⁴

Leta 2007 je bil uveden interni oz. notranji del ocenjevanja pri maturi iz zgodovine, ki je povečal delo z različnimi zgodovinskimi viri ter uporabo različnih vrst nalog v gimnazijah, saj je vključeval razlago in uporabo zgodovinskih virov in dejavnosti izvedenih na strokovni ekskurziji. Viri se navezujejo na pet izbranih tem iz obče zgodovine in pet izbranih tem iz narodne zgodovine. Namesto virov, ki se nanašajo na izbrane teme iz narodne zgodovine, pa se lahko izvedejo dejavnosti na ekskurziji. Novost je, da se interni del upošteva 20 % pri oceni na maturi iz zgodovine.⁶⁵

Poklicno in strokovno izobraževanje je najbolj kompleksno in omogoča »pridobitev nižje poklicne izobrazbe (praviloma 2 leti in pol izobraževanja), srednje poklicne izobrazbe (praviloma 3-letno izobraževanje v šoli ali v dualnem sistemu, kjer se izmenjuje izobraževanje v šoli in pri delodajalcu), srednje strokovne izobrazbe

⁵⁷ Prav tam.

⁵⁸ Prav tam.

⁵⁹ *Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov v gimnaziji*.

⁶⁰ Prav tam.

⁶¹ *Učni načrt. Zgodovina*, 2008, str. 56.

⁶² Brodnik, *Posodabljanje učnih načrtov*, str. 34.

⁶³ *Učni načrt. Zgodovina*, 2008, str. 58.

⁶⁴ Prav tam, str. 60.

⁶⁵ Ovníč, *Splošna matura*, str. 76; *Predmetni izpitni katalog*, 2007.

(4-letno izobraževanje ali 2-letno po končanem 3-letnem ali enoletni poklicni tečaj po končani gimnaziji) in višje strokovne izobrazbe (2-letno izobraževanje, vsaj 40 % pri delodajalcu).«⁶⁶

Prenovljeni programi poklicnega in strokovnega izobraževanja so se tako začeli uveljavljati intenzivno od leta 2006 naprej.⁶⁷ Največja sprememba je nastala v številu ur pri nepoklicnih oz. splošnih predmetih.

Tako je prišlo do sprememb pri predmetu družboslovje, ki nima več ločenih vsebinskih sklopov (posebej zgodovinske vsebine). V srednjih poklicnih šolah je od 2007/08 naprej predmet družboslovje, ki ima v vseh programih 132 ur ter se nanaša predvsem na kulturno in družbeno razsežnost državljanstva (dijaki spoznajo npr. zgodovinski razvoj stroke, za katero se usposabljujejo, in njen napredek v različnih časovnih obdobjih zadnjih 200 let).⁶⁸ V nižje poklicne šole pa je bil uveden predmet družboslovje in naravoslovje od 2007/08 naprej, ki ima v vseh programih 248 ur. V tem predmetu so vključene tudi zgodovinske vsebine, zlasti slovenska zgodovina.⁶⁹

Srednje strokovno izobraževanje ima veliko različnih programov, kjer je bil predmet zgodovina vedno prisoten, vendar pa se je število ur od leta 2007/08 naprej skrčilo pri vseh programih srednjih strokovnih šol na samo 103 ure zgodovine⁷⁰ (v dveh programih pa celo na 68 ur, že od leta 2006/07 naprej⁷¹).

Spremembe so bile uvedene tudi v sam učni proces, saj je prenova hotela, da je učni proces »usmerjen k dijaku, procesnemu učenju ter razvijanju celovite poklicne usposobljenosti, razvijanju samostojnosti in prevzemanju odgovornosti za svoje ravnanje«; da vključuje »učenje za poklicno ravnanje, povezovanje teorije, prakse in ključnih kompetenc; /.../ razvija ključne kompetence učenja, socialne in sporazumevalne kompetence (ustno komunikacijo, razvijanje funkcionalne pismenosti in informacijsko-komunikacijske pismenosti) skozi celoten izobraževalni program« itd.⁷²

V nadaljevanju predstavljamo povsem prenovljeni učni načrt za zgodovino v srednjem strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju (103 ure letno). Glavni namen predmeta je, da prikaže dijakom, kako se je v preteklosti razvijal tudi njihov

⁶⁶ *Slovensko šolstvo včeraj*, str. 65. »Srednja strokovna izobrazba se pridobi tudi z mojstrskim oziroma delovodskim ali poslovodskim izpitom, ki se opravlja pri obrtni zbornici ali gospodarski zbornici.« Prav tam.

⁶⁷ »V teh izobraževalnih programih so v celoti upoštevane sistemske rešitve Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (2006). To so zlasti: modularizacija, kompetenčna zasnova, praktično usposabljanje z delom pri delodajalcih je obvezna sestavina izobraževalnega programa, umestitev odprtega kurikula in kreditno ovrednotenje.« *Srednješolski izobraževalni programi (šolsko leto 2008/09)*.

⁶⁸ *Srednje poklicno izobraževanje. Družboslovje*, 15. 2. 2007.

⁶⁹ *Nižje poklicno izobraževanje. Družboslovje in naravoslovje*, 15. 2. 2007.

⁷⁰ *Srednje strokovno izobraževanje. Zgodovina*, 15. 2. 2007.

⁷¹ *Srednje strokovno izobraževanje. Tehnik mehatronike, tehnik oblikovanja*, 22. 6. 2006. Poskusno se je začel izvajati že 2006/07.

⁷² *Priprava in izvedba*. Nižja in srednja poklicna izobrazba se pridobi z opravljenim zaključnim izpitom, srednja strokovna izobrazba se pridobi z opravljenim poklicno maturo. Zgodovina v te izpite ni vključena.

poklic. Zato so novost nove teme oz. vsebine, ki so povezane z gospodarstvom in spreminjanjem poklicev.⁷³ »Novi katalog znanj pomeni tudi usmeritev predmeta k stroki, bodočemu poklicu, dogajanju v njem, razvoju od začetkov do današnjega dne. S tem uresničuje idejo, da mora biti tudi zgodovina približana potrebam časa in izobraževanja za tehnične poklice.«⁷⁴

Vsebinska struktura je razdeljena v dva dela, A in B.

Del A v obsegu 68 ur je razdeljen tudi v dva dela, in sicer obvezen in obvezno-izbirni del. Obvezni del vsebuje pomembna znanja iz slovenske in tudi obče zgodovine od 19. do konca 20. stoletja, in sicer Razvoj slovenske nacionalne identitete in pot do slovenske države v 19. in 20. stoletju z naslednjimi temami: Slovenski prostor in Slovenci v obdobju do 18. stoletja (uvod); Slovenci v času razsvetljenstva in narodnega prebujanja v habsburški monarhiji od druge polovice 18. stoletja do leta 1848; Slovenci v letu 1848 in nacionalni program »Zedinjena Slovenija«; Slovenci v drugi polovici 19. in na prehodu v 20. stoletje; Prva svetovna vojna in Slovenci; Slovenci v prvi jugoslovanski državi; Druga svetovna vojna in Slovenci; Slovenci in Evropa v prvem desetletju po drugi svetovni vojni; Slovenija, najrazvitejša jugoslovanska republika; Jugoslovanska kriza in slovenska pot v samostojnost; Evropa in Republika Slovenija od osamosvojitve do danes. Obvezno-izbirni del v obsegu 35 ur vključuje teme iz evropske in svetovne zgodovine, kjer učitelj izbere tiste, ki »podpirajo manjkajoča znanja dijakov in pomagajo osmisлити vsebine iz slovenske zgodovine v okviru evropske in svetovne (evropska identiteta).«⁷⁵ To pa so: Zgodnje visoke kulture in antični svet; Evropa v srednjem veku; Evropa v novem veku; Svet in Evropa v 19. stoletju; Evropa in svet v 20. stoletju.

Del B pa se lahko izvaja le, če se šola odloči povečati fond ur zgodovine iz odprtega kurikula v okviru modifikacije predmetnika, kar je precejšnja slabost, saj ravno ta del omogoča poglobljanje tistih znanj, ki bi jih dijaki potrebovali za razumevanje preteklosti svojega poklica. V primeru, da se poveča število ur zgodovine na šoli, potem lahko učitelji izberejo tiste teme, ki so v skladu s poklicno usmeritvijo dijakov. Za vsako temo naj bi učitelji porabili od 5 do 7 ur, v skupnem obsegu od 5 do 126 ur. Na voljo pa so naslednje teme: Zgodovina, čas in prostor; Denar skozi čas; Od začetkov pisav do informacijske pismenosti; Menjava in trgovina od nekdaj do danes; Rokodelstvo in obrt skozi čas; Odnos človeka do okolja; Prehrana v različnih zgodovinskih obdobjih; Promet nekoč in danes; Od začetkov verovanja do sodobne religije; Vojskovanje in vojaška tehnika v različnih zgodovinskih obdobjih; Zdravljenje in higiena v zgodovini; Arhitektura in bivališča v zgodovini; Vloga moških in žensk ter pomen družine v različnih zgodovinskih obdobjih; Družbena ureditev od antike do danes; Obveščanje in mediji nekoč in danes; Velike osebnosti skozi zgodovino; Oblačila skozi zgodovino; Moj bodoči poklic skozi zgodovino.⁷⁶

⁷³ *Srednje strokovno izobraževanje. Zgodovina*, 15. 2. 2007.

⁷⁴ Prav tam.

⁷⁵ Prav tam.

⁷⁶ Prav tam.

Dijaki pri predmetu zgodovina pridobijo pozitiven odnos do najpomembnejših dogajanj, pojavov in procesov slovenske, evropske in svetovne zgodovine, do rasti slovenske nacionalne identitete kot tudi strpen odnos do različnih narodov, ras in ver ter verskih gibanj v različnih zgodovinskih obdobjih; do slovenske in evropske ter svetovne kulturne dediščine; gojijo kritičen odnos do življenja, dela in miselnosti v različnih zgodovinskih obdobjih; razvijajo strpen odnos do drugače mislečih in se zavedajo vzrokov za različnost in raznolikost kulturnega, etničnega in jezikovnega sveta (multiperspektivizem, strpnost).⁷⁷ Poleg ustnega in pisnega ocenjevanja znanja pa učni načrti priporočajo ocenjevanje drugih izdelkov in nalog (seminarske naloge, referati, plakati, vaje v delovnem zvezku, domače naloge, delovni listi, poročila z ekskurzij, poročila z ogledov razstav, portfelj, delo v skupini).⁷⁸

Zaključki

Če na kratko primerjamo stanje pri pouku zgodovine pred 12 leti in sedaj, lahko poudarimo, da sta vsebinska prenova in metodično posodabljanje učnih načrtov napredovala. Za zadnjo prenavo 2006–2008 upamo, da bo šel razvoj tudi v tej smeri, saj bodo učitelji potrebovali tudi več dodatnih izobraževanj glede na nove didaktične pristope v šolah. Upoštevati pa bo potrebno tudi evalvacijske študije vseh prenovljenih oz. posodobljenih učnih načrtov in predvsem prakse na šolah. Šolska zgodovina bo kmalu pred novo preizkušnjo, saj bo morala kmalu posodobiti tudi zunanja preverjanja znanja iz zgodovine v osnovni šoli in srednji šoli (matura) glede na prenovljene učne načrte ter pripraviti ustrezna didaktična gradiva.

Na drugi strani pa med slabostmi lahko navedemo predvsem izgubljanje števila ur za zgodovino v srednjih strokovnih in tehniških šolah, poklicne šole pa so predmet zgodovina oz. zgodovinske vsebine pri predmetu družboslovje izgubile in nadomestile z interdisciplinarnim predmetom v tem obdobju. Zato bo v prihodnosti treba paziti, da ne bo zgodovina v srednjih šolah ostala le še v gimnazijah.

Če je reforma učnih načrtov iz leta 1998 prinesla pri pouku zgodovine zlasti nov vsebinski koncept zgodovine, saj so ti učni načrti vsebinsko skrčili vsebine druge svetovne vojne (t. i. narodnoosvobodilnega boja) in zgodovino jugoslovanskih narodov, slovensko zgodovino pa so racionalno vključili v širši evropski in svetovni prostor (večjo vlogo so v učnih načrtih pridobile vsebine vsakdanjega življenja, kulturna, družbena in gospodarska zgodovina), pa je reforma, ki se je končala ravno 10 let kasneje leta 2008, prinesla zlasti izbirnost vsebinskih tem, in sicer obvezne teme ostajajo politične in gospodarsko-družbene vsebine, izbirne teme pa so kulturne teme in vsebine, ki obravnavajo vsakdanje življenje. Poudarek je bolj na učenčevih zmožnostih in kompetencah, ki jih pridobi ob zaključku, saj je v začetku 21. stoletja zaradi hitrega napredka, sprememb in novih idej bolj pomembno, kako znajo mladi znanje uporabiti v življenju, kot katero podatkovno

⁷⁷ Prav tam.

⁷⁸ Prav tam.

znanje obvladajo. Učni načrti za zgodovino, zlasti gimnazijski, upoštevajo tudi Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2006/962/ES).⁷⁹

Zaključimo lahko, da je zadnja prenova vseh učnih načrtov zgodovine (v osnovnih in srednjih šolah) želela predvsem motivirati učence oz. dijake z izbirnimi vsebinami, omogočiti učiteljem večjo avtonomnost pri izbiranju učnih vsebin in tudi metodičnih pristopov pri pouku zgodovine ter doseči trajnostno in uporabnejše znanje pri učencih in dijakih. Da bodo vsi ti cilji prenove v Sloveniji doseženi, pa bo odvisno predvsem od učiteljev, nosilcev in izvajalcev učnega procesa. Zato bo v prihodnosti treba še več pozornosti posvetiti profesionalni usposobljenosti učiteljev zgodovine, saj ne bo toliko pomembna izbirnost učnih vsebin ali njihovo število ur, temveč predvsem vsebinska in metodična usposobljenost učiteljev zgodovine za kakovostno izvajanje pouka.⁸⁰

Seznam literature in virov

- Berzelak, Stane, Družbenopolitični prelom in ravnanje z zgodovino v šoli (na primeru Slovenije). Referat na bilateralnem seminarju za učitelje zgodovine iz Avstrije in Slovenije v novembru 1993). *Zgodovina v šoli*, letnik III, št. 3, 1994, str. 53–56.
- Brodnik, Vilma, Analiza spremljave učnega načrta za zgodovino v prvem letniku splošne in strokovne gimnazije. *Zgodovina v šoli*, letnik IX, št. 1, 2000, str. 7–21.
- Brodnik, Vilma, Posodabljanje učnih načrtov za zgodovino. *Zgodovina v šoli*, letnik 17, št. 1-2, 2008, str. 24–36.
- Brodnik, Vilma: Prenova učnega načrta za gimnazije. *Temeljne prelomnice preteklih tisočletij. Zbornik referatov. 30. zborovanje slovenskih zgodovinarjev. Rogla, 28.–30. september 2000*. Ljubljana, 2001, str. 293–306.
- Devetletka*, http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/devetletna_os/ (24. 1. 2009).
- Izjava, <http://www.ff.uni-lj.si/drustva/zds/ZAPISI/izjava%20ure.doc> (31. 1. 2009).
- Karba, Pavla, Analiza rezultatov 1. nacionalnega preizkusa znanja iz zgodovine v 3. triletju 9-letne OŠ v šolskem letu 2001/02. *Zgodovina v šoli*, letnik 12, št. 3-4, 2003, str. 13–15.
- Katalog znanja. *Zgodovina. Srednje strokovno izobraževanje. 140 ur*. Določil SSRSSI na 17. seji, 7. 7. 1998, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2004/programi/noviKZ/st_ZGO_KZ_140.htm (26. 8. 2007).
- Katalog znanja. *Zgodovina. Srednje strokovno izobraževanje. 210 ur*. Določil SSRSSI na 33. seji, 27. 1. 2000, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2004/programi/noviKZ/st_ZGO_KZ_210.htm (26. 8. 2007).
- Katalog znanja. *Zgodovina. Srednje strokovno izobraževanje. Poklicno-tehniško izobraževanje. 70 ur*. Določil SSRSSI na 23. seji, 17. 12. 1998, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2004/programi/noviKZ/pt_ZGO_KZ_70.htm (26. 8. 2007).
- Kunaver, Vojko, Posodabljanje učnih načrtov za zgodovino v osnovni šoli. *Zgodovina v šoli*, letnik 17, št. 1-2, 2008, str. 20–23.

⁷⁹ *Priporočilo Evropskega parlamenta.*

⁸⁰ *Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov v gimnaziji.*

- Mrevlje, Božidar, K novi zasnovi učnega načrta za zgodovino v osnovni šoli. *Zgodovina v šoli*, letnik III, št. 3, 1994, str. 64–65.
- Nižje poklicno izobraževanje. *Katalog Znanja. Družboslovje in naravoslovje. 248 ur*. Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2007/programi/drugi_del/NPI/KZ-IK/NPI_KZ_drub_in_nar.doc (24. 1. 2009).
- Osnovna šola. *Učni načrt. Zgodovina. 6. razred: 35 ur; 7. razred: 70 ur; 8. razred: 70 ur; 9. razred: 64 ur*. Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998, http://www.mszs.si/slo/solstvo/os/ucni_nacrti/os/default.asp (14. 8. 2004).
- Ovnič, Vlado, Splošna matura iz zgodovine 2007. *Zgodovina v šoli*, letnik 17, št. 1-2, 2008, str. 76–77.
- Posodabljanje učnih načrtov v osnovni šoli, http://www.zrss.si/doc/_obvestilo%20posodobitev%20UN%20V%20OŠ_16_6_08.doc (24. 1. 2009).
- Predmetni izpitni katalog za splošno maturo. Uporablja se od spomladanskega roka 2007, dokler ni določen novi katalog. Ljubljana: Državni izpitni center, 2007.
- Predmetni katalog za predmet: *Družboslovje. 350 ur*. (Geografija, zgodovina in državljska vzgoja) v srednjem poklicnem izobraževanju – šolski sistem. Določil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 52. seji, dne 4. 7. 2002, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2004/programi/noviKZ/spDRS_KZss350.htm (26. 8. 2007).
- Pretnar, Bogi, *Devetletka od A do Ž*. Ljubljana: Delo, 2000.
- Priporočilo Evropskega parlamenta in sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (2006/962/ES), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:SL:PDF> (3. 2. 2009).
- Priprava in izvedba ter skupne informacije o novih in prenovljenih izobraževalnih programih (šolsko leto 2008/2009), http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/predstavitev_resitev.htm (24. 1. 2009).
- Repe, Božo, Ob desetletnici mature iz zgodovine. *Šolska kronika: Zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje*, letnik XXXVIII, 2005, str. 382–384.
- Slovensko šolstvo včeraj, danes, jutri. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007.
- Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov, <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=42&pID=164&rID=1466> (24. 1. 2009).
- Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov v gimnaziji, 2007, http://www.zrss.si/doc/_Spremljanje%20in%20posodabljanje%20UN%20v%20gimnaziji_nov%2007.doc (24. 1. 2009).
- Srednje poklicno izobraževanje. *Katalog znanja. Družboslovje. 132. ur*. Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/drugi_del/SPI/KZ-IK/spi_kz_dru_132.doc (24. 1. 2009).
- Srednje strokovno izobraževanje (SSI), *Poklicno-tehniško izobraževanje. Katalog znanja. Zgodovina. 103 ure*. Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/drugi_del/SSI/KZ-IK/kz_zgodovina_ssi_in_pti_103_126.doc (24. 1. 2009).
- Srednje strokovno izobraževanje. *Poklicno-tehniško izobraževanje. Katalog znanja. Zgodovina. 103 ure*. Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/drugi_del/SSI/KZ-IK/kz_zgodovina_ssi_in_pti_103_126.doc (24. 1. 2009).
- Srednje strokovno izobraževanje. *Tehnik mehatronike, tehnik oblikovanja. Katalog znanja. Zgodovina. 68 ur*. Katalog znanja je določil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 92. seji dne 22. 6. 2006, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/noviKZ/KZ_SSI_ZGO_68_ur.htm (24. 1. 2009).

- Srednješolski izobraževalni programi (šolsko leto 2008/09)*, <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/index.htm> (24. 1. 2009).
- Trškan, Danijela, *Krajevna zgodovina v učnih načrtih in učbenikih 1945–2005*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008.
- Učni načrt za zgodovino v gimnaziji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1996.
- Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, 1994.
- Učni načrt za zgodovino v tehniških in drugih strokovnih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 1996.
- Učni načrt. Osnovna šola. Zgodovina. 6. razred: 35 ur; 7. razred: 70 ur; 8. razred: 70 ur; 9. razred: 64 ur*. Sprejeto na 114. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 12. 6. 2008, http://www.zrss.si/doc/zgo_un_zgodovina_os%20doc%20popravki.doc, str. 26. (24. 1. 2009).
- Učni načrt. Zgodovina [Elektronski vir]: gimnazija: splošna gimnazija: obvezni predmet (280 ur)*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008, http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (24. 1. 2009).
- Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 2003.
- Zgodovina. Predmetni katalog – učni načrt. Gimnazija 280 ur*. Učni načrt za zgodovino je bil sprejet na 14. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 26. 3. 1998, http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2004/programi/gimnazija/gimnazija/zgodo_280.html (18. 9. 2007).
- Zver, Milan: Miti in stereotipi v učilnicah. *Mitsko in stereotipno v slovenskem pogledu na zgodovino. Zbornik 33. zborovanja Zveze zgodovinskih društev Slovenije – 2006*, Ljubljana, 2008, str. 5–7.